

OD REDAKCJI

Cieszy fakt, że kolejny już rok z rzędu znalazło się grono chętnych Autorów (mimo, że POLONIA MAIOR ORIENTALIS nie jest na liście czasopism punktowanych), którzy zechcieli wesprzeć redakcję wynikami swoich badań, aby w ten sposób wykreować kolejny tom naszego czasopisma. Jest to grupa kilkunastu autorów reprezentujących różne ośrodki akademickie (Kalisz, Kielce, Warszawa, Opole) oraz naukowe (Piła, Kalisz, Włocławek) i nie tylko, którzy pochyliли się nad różnymi aspektami dziejów Wielkopolski Wschodniej. Mamy zatem zagadnienia z dziejów Kościoła, oświaty, mniejszości narodowych, organów administracji samorządowej i innych. Dlatego śmiało można stwierdzić, że prezentowany tom jest bogaty w swej różnorodności tematycznej.

Jak już niejednokrotnie wspominaliśmy, POLONIA MAIOR ORIENTALIS powstała między innymi po to, by integrować różne środowiska wokół tematów związanych z dziejami Wielkopolski Wschodniej. Ogniwem tej integracji ma być między innymi nasze czasopismo. Jak się okazuje powoli udaje się to osiągnąć. Otóż wśród prezentowanych w tym tomie artykułów, znajduje się tekst poświęcony ks. dr. Stanisławowi Kozłowskiemu, proboszczowi z Grzegorzewa. Autor bardzo ciekawie przybliżył sylwetkę tego duszpasterza, jednakże brakowało fotografii bohatera tej opowieści. Ale okazało się, że zdjęcie takie jest w posiadaniu rodziny Sosińskich, krewnych brata ks. Kozłowskiego, którzy to dzięki swej uprzejmości użyczyli nam fotografii, za co bardzo serdecznie dziękujemy.

Dzięki takiemu wsparciu Czytelników możemy rozwijać nasze czasopismo. Kolejny tom stał się faktem i tak w dziale ARTYKUŁY pojawiło się tym razem jedenaście tekstów. Ich rozpiętość chronologiczna jest znaczna, bowiem sięga czasów średniowiecznych, a kończy się na roku 2016, który już de facto stał się historią. W pierwszym artykule O. Aleksander Sitnik OFM przybliżył genezę klasztoru bernardyńskiego w Kazimierzu Biskupim, a także określa podstawy materialne jego funkcjonowania. Z kolei Jacek Konopczyński pozostawia Czytelnika w tematyce zakonnej, jednakże nie franciszkańskiej, a jezuickiej. Omówił on działalność muzyczną tego zakonu, który w czasach nowożytnych aktywnie tę sztukę rozwijał wśród swoich uczniów w Kaliszu, między innymi prowadząc bursy muzyków. Jak wyglądał kościół i parafia w Grzegorzewie w XVII wieku? Na te pytania stara się odpowiedzieć Anna Jabłońska, a podstawą tych odpowiedzi są wizytacje kanoniczne przeprowadzone przez władze kościelne w tym okresie. Zupełnie odmienne zagadnienie poruszył Przemysław Nowicki. Przedmiotem jego rozważań stała się diaspora żydowska zamieszkująca Brdów do roku 1866. Tekst dość wnikliwy, oparty na bogatych źródłach archiwalnych. O studentach Uniwersytetu

Warszawskiego (ogólnie rzecz ujmując) wywodzących się z Zagórowa i okolic bądź z tym regionem związanych pisze Robert Gawkowki. Tekst kończy się na roku 1939, a zaczyna się od genezy warszawskiej uczelni. Ważne źródła wiedzy, szczególnie genealogicznej, stanowią cmentarze. Najczęściej poruszamy się badawczo po znanych polskich nekropoliach, a często pomijamy niewielkie, wiejskie miejsca pochówku. Tymczasem są one równie ciekawe pod względem architektonicznym i historycznym, o czym przekonuje w swoim artykule Marcin Mikołajczyk. Tuż po odzyskaniu przez Polskę niepodległości przyszło się sprawdzić w kolejnej wojnie, tym razem przeciwko bolszewikom. Początkowo, społeczeństwo polskie, szczególnie Polski zachodniej, nie bardzo interesowało się przebiegiem wojny, jednakże sytuacja zmieniła się w roku 1920, kiedy wojska sowieckie zbliżyły się do Warszawy. Jak na te wydarzenia zareagowała ludność Kalisza i powiatu kaliskiego, tworząc tzw. „front wewnętrzny” opisuje Henryk Lisiak. Jak wyglądało życie społeczne w Grzegorzewie w okresie II Rzeczypospolitej? Jakie towarzystwa i organizacje działały na terenie miejscowości? Jakie przedsięwzięcia one podejmowały? Na te pytania stara się odpowiedzieć Piotr Gołdyn, a źródłem wiedzy stała się „Gazeta Kolska”, która ukazywała się w latach 1932-1939. O Szkole Doksztalczącej Zawodowej w Koninie już na łamach POLONIA MAIOR ORIENTALIS była mowa. Wówczas wiedza ograniczała się do okresu II RP. Rozważania te podała do druku Gabriela Matuszkiewicz. Ta sama Autorka kontynuuje odtwarzanie dziejów tej placówki edukacyjnej, tym razem skupiając się na pierwszych latach po II wojnie światowej. W czasy peerelowskie przenosi Czytelnika Dariusz Racinowski, który podaje wiadomości, w jaki sposób Gromadzka Rada Narodowa w Brdowie dbała o oświatę i kulturę na podległym sobie terenie. Dzieje parafii w Kowalewie Opactwie pod zarządem Towarzystwa Salezjańskiego omówił Jarosław Wąsowicz SDB. Początki salezjańskiej administracji sięgają lat pięćdziesiątych XX wieku i trwają nieprzerwanie do dziś.

Drugi dział POLONIA MAIOR ORIENTALIS to tradycyjnie MATERIAŁY – czyli źródła. W tym tomie pojawiły się dwa teksty. Pierwszy z nich, autorstwa Krzysztofa Walczaka i Ewy Obały odnosi się do dziejów oświaty w Kaliszu, w XIX wieku. Jest to sprawozdanie ze stanu szkolnictwa w latach 1866/67. Było ono pierwotnie publikowane w „Dzienniki Gubernialnym Kaliskim”. Z kolei drugi tekst to materiały wypracowane przez Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Poznaniu na temat Witolda Karłowskiego – ziemianina i ostatniego właściciela majątku Grodna leżącego niegdyś w gminie Krzykosy, powiat kolski (obecnie gmina Grzegorzew, powiat kolski).

W tegorocznym tomie dział BIOGRAFIE jest bogatszy w teksty niż w poprzednich latach. Znalazły się tam cztery artykuły biograficzne. Sylwetkę ks. Maksymiliana Ostrzyckiego przybliżył w swoim artykule Wit Bryliński. Ks. Ostrzycki był proboszczem w Tuliszkowie w XIX wieku. W roku 2017 przypada 75. rocznica śmierci Stanisława Kaszyńskiego, który został zamordowany przez Niemców w 1942 r., za to, że próbował powiadomić opinię społeczną o obozie zagłady w Chełmnie nad Nerem. Jemu i jego żonie poświęcony jest artykuł Mariusza Kaszyńskiego. Ostatnim przedwojennym proboszczem Grzegorzewa był ks. dr Stanisław Kozłowski. Jego życie zakończyło się w obozie koncentracyjnym w Dachau. Sylwetkę tego duchownego, ze szczególnym uwzględnieniem okresu grzegorzewskiego przybliżył ks. Zbigniew Gmurczyk. Ostatnią postacią, którą prezentujemy na łamach POLONIA MAIOR ORIENTALIS jest Stanisław Tabaczyński – pilot. Uczestniczył on w kampanii polskiej w 1939 r., a następnie latał w Wielkiej Brytanii, między innymi w 307. dywizjonie bombowym. Zginął podczas jednego z nalotów na Niemcy, a jego postać przybliżył Krzysztof Żabierek.

Ostatni dział RECENZJE I OMÓWIENIA zawiera kilka tekstów omawiających publikacje dotyczące Wielkopolski Wschodniej z ostatniego roku. Są to teksty Bogumiły Celer, Jarosława Wąsowicza SDB, Krzysztofa Witkowskiego i Piotra Gołdyna.

Analizując powyższą treść, trudno nie zauważyć, że kilka artykułów (cztery) zawartych w tym tomie POLONIA MAIOR ORIENTALIS odnosi się do Grzegorzewa. Działanie to jest celowe, a stanowi ukłon wobec władz gminy Grzegorzew, a szczególnie Pani Wójt Bożeny Dominiak – które wsparły finansowo wydanie tego tomu. Redakcja składa w tym miejscu serdeczne podziękowania za ten gest, który jest dla egzystencji czasopisma niezwykle ważny.

Warto nadmienić, że w ostatnim czasie zaktualizowana została strona internetowa czasopisma, założona jakiś czas temu przez dr Bogumiłę Celer (tu serdeczne podziękowania od redakcji za tę cenną inicjatywę). Dostępne są na niej bieżące informacje dotyczące czasopisma, ale także możliwy jest dostęp do czasopisma publikowanego w wersji elektronicznej. Dzięki temu, mamy nadzieję docierać do szerszego grona odbiorców, bowiem nakład papierowy czasopisma jest ograniczony co do ilości egzemplarzy.

Piotr Gołdyn